

Različiti pristupi bogaćenju rječnika kod djece vrtićke i predškolske dobi

Surić, Sara

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:143360>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-06**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Sara Surić

**RAZLIČITI PRISTUPI BOGAĆENJU RJEČNIKA KOD DJECE VRTIČKE I
PREDŠKOLSKE DOBI**

Završni rad

Petrinja, rujan 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Sara Surić

**RAZLIČITI PRISTUPI BOGAĆENJU RJEČNIKA KOD DJECE VRTIČKE I
PREDŠKOLSKE DOBI**

Završni rad

Mentor:

Doc. dr. sc. Katarina Aladrović Slovaček

Petrinja, rujan 2020.

SAŽETAK

Govorno-jezični razvoj složen je proces koji se kod djece odvija sličnim, ali ne istim putem. Djeca jezik usvajaju u interakciji s drugima, a naš je posao da im pružimo kvalitetnu komunikaciju. Obogaćivanje i razvoj rječnika odvija se gotovo cijeli život. Cilj rada bio je istražiti koliko se odgojitelji u dječjem vrtiću bave usvajanjem jezika kod djece, na koji način, koliki utjecaj na govorno-jezični razvoj imaju odgojitelji, kao i čitanje djeci, te vidi li se kod djece napredak u govornom razvoju. Istraživanje sam provela anonimnom online anketom namijenjenoj odgojiteljima u dječjim vrtićima. Istraživanje je pokazalo da odgojitelji tjedno provode mnoštvo aktivnosti kojima se potiče razvoj govora kod djece, a u rezultatima istraživanja prikazano je na koji način se bave usvajanjem jezika. Odgojitelji češće djeci pričaju priče i čitaju slikovnice nego što s njima igraju jezične igre ili u svom radu koriste brojalice i brzalice, preko 80 % ispitanih odgojitelja s djecom razgovaraju puno i često, a isto toliko ih kod većine djece vidi napredak u govoru i širenje rječnika. Zaključno, kako bi kod djece obogatili rječnik i poticali govorno-jezični razvoj, bitno je biti im kvalitetan govorni uzor, pružiti im podršku i sigurnost te poticajnu okolinu. Poticanje na istraživanje, postavljanje pitanja, puno ljubavi i razumijevanja rezultira dobrim govorno-jezičnim razvojem i razvojem dječje znatiželje. Važno je da s djecom razgovaramo svakodnevno, a ne samo kroz aktivnosti u vrtiću i da pritom pazimo na svoje izražavanje, tempo govora, ton i visinu glasa, jer smo upravo mi djetetovi govorni uzori i kao odgojitelji i roditelji imamo jednu od najvažnijih uloga u djetetovom životu i u cjelokupnom razvoju.

Ključne riječi: jezik, govor, razvoj, vrtićka dob, predškolska dob

SUMMARY

Speech and language development is a complex process that takes place amongst children in a similar, but not the same way. Children learn the language in interaction with others, and it is our job to provide them with quality communication. Vocabulary enrichment and development takes place almost a lifetime. The aim of the study was to investigate how much kindergarten teachers deal with language acquisition in children, in what way, how much influence educators have on speech and language development, and whether children see progress in speech development. I conducted the research with an anonymous online survey intended for kindergarten teachers. The research showed that educators carry out a multitude of activities a week that encourage the development of speech, and the results of the research show

how they deal with language acquisition. Educators are more likely to tell children stories and read picture books than to play language games with them or use rhymes and tongue twisters in their work, and over 80% of educators often talk to children and see progress in speech and vocabulary expansion. In conclusion, in order to enrich children's vocabulary and encourage speech and language development, it is important to be a quality role model, provide them with support and security and a stimulating environment. Encouraging research, asking questions, lots of love and understanding results in good speech and language development and the development of children's curiosity. It is important to talk to children every day, not just through kindergarten activities, and to pay attention to our expressions, pace of speech, tone and pitch because we are the child's speech role models and as educators and parents have one of the most important roles in a child's life and in overall development.

Key words: language, speech, development, kindergarten age, preschool age

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
2. Usvajanje jezika.....	2
2.1. Usvajanje vrsta i značenja riječi.....	3
2.2. Govorno-jezično usvajanje kod djece vrtićke i predškolske dobi.....	4
3. Razvoj govora.....	5
3.1. Uloga čitanja u govornom razvoju djece.....	6
4. Uloga odgojitelja u usvajanju jezika i govora.....	7
5. Istraživanje.....	8
5.1. Cilj, problemi i hipoteze istraživanja.....	8
5.2. Opis uzorka.....	9
5.3. Tehnika prikupljanja podataka i opis instrumenta.....	9
5.4. Rezultati.....	9
6. Rasprava i zaključak.....	20
Literatura.....	21
Prilog.....	22

1. UVOD

Iako je predškolsko razdoblje najznačajnije za usvajanje jezika i razvoj govora kod djece, govorno-jezični razvoj započinje i prije djetetove prve riječi. Upravo zbog toga djetetu trebamo pružiti poticajnu okolinu i dobre govorne uzore od samog početka. Za djecu često kažemo da su male „spužve“ jer upijaju svaku našu riječ, radnju ili ponašanje. Roditelji i šira obitelj, a nakon upisa u vrtić i odgojitelji, provode najviše vremena s djetetom i, iako toga možda nisu ni svjesni, imaju velik utjecaj na razvoj dječjeg govora. Baš zato moraju paziti što i kako govore, paziti na visinu i ton glasa i razumljivost poruke te strpljivo odgovarati na sva dječja pitanja i nedoumice. Važno je da kod djeteta potičemo želju za istraživanjem i znatiželju, ali i da znaju da nam se uvijek mogu obratiti, da imaju našu punu podršku i obilje ljubavi. Ako se dijete osjeća sigurno, bolje će razvijati govor. Djeci trebamo omogućiti dobre govorne uzore, kvalitetne sadržaje, prostor za govor, mjesta tišine, razgovore, zajednička druženja, čitanje i slušanje priča, igranje pokretnih i jezičnih igara, a najviše od svega djeca trebaju našu pozornost i strpljivo slušanje (Peti-Stantić i Velički, 2008). Dječji vrtić kao zajednica, a pogotovo odgojitelji mogu uvelike pomoći govorno-jezičnom razvoju kod djece. Kompetentan odgojitelj zna da se govor kod djece ne razvija isključivo kroz aktivnosti u vrtiću, nego tijekom cijelog dana i kroz svakodnevnu komunikaciju s djecom. Iz toga zaključujemo da je razgovor, uz čitanje slikovnica i pričanje priča, te igranje jezičnih igara, jedan od najboljih načina za usvajanje jezika i razvoj govora.

Jezik i govor, kao pojmovi, jako su povezani, ali nemaju isto značenje. Pavličević-Franić (2005) jezik objašnjava kao društvenu tvorevinu koja je zajednička svim pripadnicima iste jezične zajednice, a govor kao individualnu tvorevinu svakog pojedinca. Tvrdi da je jezik organizacija govora i da omogućuje realizaciju govora u zvučnoj formi, pa jezik definiramo kao apstraktan sustav znakova i pravila, a na govor gledamo kao na proizvodnju zvuka.

Teorijski dio rada objašnjava usvajanje jezika, vrsta i značenja riječi i jezično usvajanje kod djece, kao i razvoj govora te ulogu odgojitelja i čitanja u usvajanju jezika i govora. U empirijskom dijelu rada prikazano je istraživanje koje sam provela među odgojiteljima. Pokušala sam saznati koliko se oni u svom radu bave jezikom, na koji način, koliko razgovaraju s djecom i vide li kod njih napredak u govoru.

2. USVAJANJE JEZIKA

Prema engleskoj legendi iz 17. stoljeća, škotski kralj James VI. pokušao je istražiti kojim su jezikom govorili prvi ljudi na Zemlji. Gluhu i nijemu dadilju i dvije bebe poslao je na nenastanjeni otok, nadajući se da će tako otkriti jezik od kojeg je sve krenulo. Pretpostavljao je da će to biti hebrejski jezik, a danas je jasno da djeca nisu progovorila niti jednim jezikom jer niti jedan jezik nisu čula u svom okruženju. (Kovačević 1997; prema Vrsaljko i Paleka, 2018).

Četiri su aspekta procesa usvajanja materinskog jezika, prema Prebeg-Vilke (1991): usvajanje glasovnog sustava, upotreba jezičnih oblika vlastitog jezika, tj. gramatika, sposobnost razumijevanja i priopćavanja značenja, tj. semantika i sposobnost da se komunicira. Autorica tvrdi da usvajanje jezika započinje prije djetetove prve riječi, u onom trenutku kad dijete i majka uspostave međusobnu vezu kao osnovu za komunikaciju, a iz koje će proizaći djetetova sposobnost da svlada sustav jezika i počne razumijevati svoje želje i potrebe. Stančić i Ljubešić (1994) navode da generacije znanstvenika i dalje ne uspijevaju objasniti kako djeca mogu ovladati osnovom materinskog jezika za svega dvije do tri godine.

„Jezik čovjeka razlikuje se od svih drugih bića na zemlji, pa je usvajanje jezika, s jedne strane, sasvim obična pojava, dok je, s druge strane, vrlo osebujna i fascinantna. Samo usvajanje jezika pokazuje opća svojstva zajednička svoj djeci na svijetu jer ona uspijevaju uspješno usvojiti jezik, bez obzira na svoja ostala svojstva, bez obzira na to kojemu su jeziku izložena u prirodnim situacijama te načinu poučavanja jer u vrlo kratkome razdoblju uspijevaju ovladati najrazličitijim jezičnim razinama.“ (Aladrović Slovaček, 2019: 26)

Jezik je sustav kojeg treba usvajati, učiti i poučavati u njegovoj sveukupnosti, a ne samo pojedine elemente, a uči se komunikacijom, odnosno poticanjem i usvajanjem jezičnih djelatnosti (Pavličević-Franić, 2005). Za usvajanje i učenje materinskog jezika, tvrdi Aladrović Slovaček (2019), potrebno je ovladavanje apstraktnim sustavom znakova, čiji je cilj sporazumijevanje, a veliku ulogu ima društvena zajednica u kojoj je dijete izloženo jeziku, pogotovo roditelji, šira obitelj i odgojitelji u dječjem vrtiću.

„Djeca usvajaju jezik u interakciji s članovima obitelji i okolinom; ona koja više vokalno komuniciraju i koju odrasli više potiču na jezične aktivnosti pokazuju višu razinu jezične razvijenosti. Kvalitetna komunikacija s odraslima, rano iskustvo usmenoga i pisanoga izražavanja stvaraju čvrste temelje za čitanje, razumijevanje, usvajanje jezika kao sustava, uključivanje u zajednicu.“ (Šego, 2009; 122).

Iako je proces usvajanja jezika složen proces, djeca uspjevaju ovladati jezikom u vrlo kratkom roku. Zato je važno da je dijete izloženo jeziku od najranije dobi.

2.1. USVAJANJE VRSTA I ZNAČENJA RIJEČI

U ranom stadiju razvoja rečenice dijete svoje komunikacijske potrebe zadovoljava jednostavnim rečenicama koje imaju dvije do tri riječi, a upitne rečenice stvara promjenom intonacije (Stančić i Ljubešić, 1994). Kako se djetetovo mišljenje i iskustvo razvija, rečenica mu postaje složenija i počinje koristiti strukture koje dovode do toga da njegov govor postaje sličniji govoru odraslih, u gramatičkom smislu (Stančić i Ljubešić, 1994.) Redosljed usvajanja vrsta riječi u govoru, prema autorima Stančiću i Ljubešić (1994), predstavljaju kategorijalnom analizom govora. Autori navode da kategorijalna analiza, kada se radi o rječniku male djece, nailazi na znatne teškoće jer je teško ustanoviti ukupni rječnik djeteta i zna li dijete uopće tu riječ koju upotrebljava. O vrstama riječi teško se može govoriti na početku lingvističke faze, no najčešća funkcija prvih riječi je imenovanje, pa se može reći da su imenice najčešća kategorija u dječjem rječniku u predškolskoj dobi, a i raznolikost rječnika najveća je za imenice (Stančić i Ljubešić, 1994). Aladrović Slovaček (2019) navodi da dvogodišnje dijete ima visok postotak imenica u ukupnome rječniku, no zbog javljanja drugih vrsta riječi, postotak imenica u ukupnome dječjem rječniku s dobi opada, pa dijete od četiri i pol godine ima samo 20 % imenica u svom mentalnom leksikonu.

„Većina istraživanja (Lukić, 1972; Vuletić i Kordić, 1978, Vuletić, 1991; Cvikić, 2007; Jelaska, 2005; Pavličević-Franić, 2005, 2011) pokazuje da su imenice i glagoli najzastupljenija vrsta riječi u dječjim iskazima, a iza njih slijede pridjevi, prilozi, zamjenice pa brojevi (Vuletić i Kordić, 1978) ili zamjenice, veznici, prilozi, a tek pred kraj pridjevi i brojevi.“ (Aladrović Slovaček, 2019:54). Prema Aladrović Slovaček (2019) djeca se, usvajajući jezik slušanjem priča, brojalica i razbrajalica, susreću s mnogo različitih pridjeva čija značenja djeca u određenoj dobi potpuno ne razumiju, ali ih imitiraju jer ih čuju i zapamte.

Na početku lingvističke faze, kod pojave prvih riječi vidljivo je da djeca koriste riječi jezika u drukčijem značenju nego što to čine odrasli (Stančić i Ljubešić, 1994). Autori opisuju anegdotu u kojoj je jedna djevojčica, kad je čula da će joj se majka natjecati za stipendiju, prokomentirala kako je na majčinom poslu doista zanimljivo jer se utrkuju. „Usvajanje značenja znatnim se dijelom poklapa s usvajanjem pojmova, odnosno s procesom mišljenja u djeteta i s onim što zovemo iskustvom. Iskustvo određuje sadržaj riječi, no kako se taj proces odvija nije

jednostavno objasniti.“ (Stančić i Ljubešić, 1994; 259). „Odrasli i djeca se razumiju jer se značenje određene riječi i kod jednih i kod drugih „sječe“ na određenom konkretnom predmetu zahvaljujući zajedničkim iskustvu. Međutim, put kojim je mišljenje djeteta i odraslog dolazi do spomenute točke presjeka jest različit.“ (Stančić i Ljubešić, 1994; 260) Slušajući i usvajajući značenja u složenim situacijama, djeca i odrasli ne vežu riječi za ista obilježja situacije. Prva značenja riječi su ili proširena ili sužena zato što djeca riječi vežu za ono što je njima upadljivo ili važno (Stančić i Ljubešić, 1994).

Djeca nevjerojatnom brzinom i lakoćom usvajaju različite vrste riječi. U pravilu prvo usvajaju imenice i glagole, a zatim i ostale vrste riječi, ali svako je dijete drukčije i svako će riječi usvojiti različitim redoslijedom. Zanimljivo je kako odrasli i djeca neke riječi koriste u drukčijem značenju, ali se razumiju zbog zajedničkog iskustva.

2.2. GOVORNO-JEZIČNO USVAJANJE KOD DJECE VRTIČKE I PREDŠKOLSKE DOBI

Najsloženiji proces u dječjem odrastanju je govorno-jezični razvoj (Vrsaljko i Paleka, 2018). „Mnogi stručnjaci koji se bave govornim razvojem djece ističu važnost predškolske dobi (od rođenja do šeste, odnosno sedme godine života) kao temelja kulture govorenja.“ (Šego, 2009: 121).

Govorni razvoj, prema autorima Starcu i sur. (2004), ima dva osnovna razdoblja: predverbalno i verbalno. Predverbalno traje od rođenja do prve smislene riječi ili rečenice i u njemu se stvaraju preduvjeti za kasniji razvoj govora i jezika. Nakon faze gukanja i faze slogovanja, javljaju se prve riječi ili rečenice i time počinje verbalno razdoblje koje traje sve do automatizacije govora koja se događa oko desete godine. Svoju prvu rečenicu dijete oblikuje potkraj druge godine, a nakon toga počinje savladavanje gramatike i naglo napredovanje u razvoju govora. Artikulacija glasova se „čisti“ kako se dijete približava 6. i 7. godini. Dijete je tad usvojilo gramatička pravila, rabi sve vrste riječi i ovladalo je gotovo svim vrstama rečenice. Apel i Masterson (2004) navode da je raznolikost u usvajanju jezika pod utjecajem dječjih stilova, osobnosti i temperamenta, pa je u tom području ljudskog razvoja potrebna fleksibilnost jer se govorno-jezični razvoj kod djece odvija sličnim, ali ne istim putem.

Vrtićka i predškolska dob jako je važna za govorno-jezično usvajanje kod djece i zato im je u toj dobi potrebno puno ljubavi i podrške, a posebice razumijevanja. Svako dijete govor

i jezik usvaja svojim tempom i važno je da to shvatimo i prihvatimo, ali i da im uvijek budemo na raspolaganju. Dijete uči i usvaja promatrajući svoje roditelje, obitelj i odgojitelje, stoga je bitno da u prisustvu djece pazimo kako se ponašamo i kako razgovaramo jer djeca često oponašaju ono što vide u svom okruženju.

3. RAZVOJ GOVORA

Prema autorima Andrešić i suradnicima (2010) govor je bio i ostao osnovni način komunikacije među ljudima. „Razvoj govora suptilan je i složen proces te se odvija pod utjecajem različitih čimbenika. Osim toga to je i socijalan fenomen čiji je razvoj moguć isključivo u uvjetima ljudskog okruženja u kojem najveću ulogu ima obitelj.“ (Vrsaljko i Paleka, 2018: 139)

Starc i suradnici (2004) objašnjavaju govor kao višu psihičku aktivnost čovjeka koja mu omogućuje da pomoću sustava znakova i simbola drugim ljudima priopćava svoja znanja, osjećaje, potrebe i mišljenja. Najvažnija funkcija ljudskog govora je komunikacija, a osnovni simboli u ljudskom govoru su riječi. Govor se razvija sustavno i predvidivim redoslijedom.

„Razvoj govora teče u nekoliko vidova (aspekata):

1. glasovni (fonološki) razvoj,
2. rječnički (značenjski/semantički) razvoj,
3. razvoj gramatike,
4. komunikacijski (pragmatički) razvoj,
5. razvoj znanja o govoru (metalingvistička svijest)“ (Starc i sur., 2004; str. 27).

Ono što roditelji i odgojitelji mogu učiniti za razvoj dječjeg govora je biti im dobar govorni uzor, pružiti im mjesta tišine, kvalitetne sadržaje našu pozornost i strpljivo ih slušati. (Peti-Stantić i Velički, 2008). Razgovor s djecom neophodno je potreban za zdrav razvoj govora (Peti-Stantić i Velički, 2008).

Govor je jedna od najvažnijih ljudskih aktivnosti koja pomaže u sporazumijevanju s drugima. Kao roditeljima i odgojiteljima važno nam je da djeca razviju dobru vještinu govora, a postoji mnogo načina da ih na to potaknemo.

3.1. ULOGA ČITANJA U GOVORNOM RAZVOJU DJECE

„Čitanje, osim što potiče razvoj dječje mašte, ono pomaže djeci da dožive pun raspon vlastitih osjećaja.“ (Civardi i sur., 2015:9). Andrešić i sur. (2010.) navode da je najjednostavniji način poticanja govora čitanje i pričanje priča jer se čitanjem slikovnica i knjiga od najranije dobi obogaćuje djetetov rječnik. Kod čitanja, odgojitelj se mora pobrinuti da se djeca nalaze u poticajnom okruženju, a posebno je važno kod djece poticati razvoj mašte, koncentracije i stvaralaštva. Nije dobro ako su djeca samo pasivni slušatelji. Poticanje djece da aktivno sudjeluju u čitanju slikovnice rezultira usvajanjem novih govornih vještina i razvijanju postojećih. Tijekom ili nakon čitanja slikovnice potrebno je razgovarati s djecom, komentirati, postavljati im pitanja i poticati ih da oni postavljaju pitanja jer se našim odgovorima na njihova pitanja proširuje njihova spoznaja i razvija znatiželja. Bitno je da je slikovnica ili priča koja se čita ili priča primjerena dobi djeteta, razumljiva i da je tematika bliska djetetu.

„Zajedničko čitanje slikovnice razvija u djetetu ljubav prema knjizi i čitanju, ali i djetetove govorne sposobnosti. Govorne su sposobnosti nužan preduvjet čitačke sposobnosti i kasnijega napretka u školi. Mnogobrojna su istraživanja pokazala da redovito čitanje djetetu od njegove druge godine poboljšava djetetov govorni razvoj.“ (Čudina-Obradović, 2008: 39).

„Načela poticajnoga čitanja djetetu:

1. Korisnije je aktivno sudjelovanje djeteta nego pasivno slušanje (bolje je djetetu postavljati pitanja nego od njega tražiti da mirno sluša ili da pokazuje na slici).
2. Govor roditelja mora sadržavati više od samog teksta (mora potaknuti dječji govor i reagirati na njega proširenjem, objašnjenjem, davanjem primjera, ispravljanjem i pohvalom).
3. Zahtjevi za samostalnim govorom djeteta postepeno se povećavaju: zahtijeva se sve veća samostalnost i i sve složeniji oblici izražavanja“ (Čudina-Obradović, 2008; str. 39).

Čitanje i pričanje priča ima velik utjecaj na govorni razvoj djeteta, proširuje dječji rječnik i pozitivno utječe na ukupan razvoj malog djeteta. Djecu treba upoznavati sa slikovnicama, knjigama i čitanjem od najranije dobi kako bi im to kasnije bilo nešto sasvim prirodno i kako bi ih pripremili za školu.

4. ULOGA ODGOJITELJA U USVAJANJU JEZIKA I GOVORA

Polaskom u vrtić djeca dobivaju još jedan govorni uzor, svog odgojitelja. Važno je da odgojitelj zna na način svako dijete u njegovoj skupini razmišlja, kakvo mu je predznanje i koje su njegove mogućnosti. Svako dijete je različito, a kompetentan bi odgojitelj trebao znati na koji način pristupiti svakom djetetu pojedinačno, kao i njegovim potrebama, te kako potaknuti jezično-govorne sposobnosti. Autorica Miljak (1987) navodi kako se uvjeti za prva učenja i razvoj govorne komunikacije stvaraju upravo između odgojitelja i djeteta, stoga je od velike važnosti da se govorno ponašanje odgojitelja prilagodi svakom djetetu posebno uzimajući u obzir njegov stupanj govornog razvoja. Prema autorici Petrović-Sočo (1997) uspostavljanje komunikacije između odgojitelja i djeteta temelji se na stvaranju socioemocionalne veze koja se može razviti kroz aktivnosti samo ako odgojitelj poštuje djetetove sposobnosti, prilagođava mu se i ništa mu ne nameće. S djecom treba puno razgovarati, ispitivati ih i poticati ih na postavljanje pitanja i istraživanje. Na dječja pitanja trebamo uvijek jasno i strpljivo odgovarati, ukoliko ne znamo odgovor na neko pitanje, to trebamo priznati i zajedno s djetetom pokušati doći do zadovoljavajućeg odgovora.

„Valja naglasiti da se poticanje govornog razvoja djece ne može sažeti isključivo u kratke programe ili aktivnosti ograničene vremenom. Komunikacija s djecom odvija se uvijek i u svakom trenutku koji s djecom provodimo. Odgojitelj bi trebao uvijek iznova propitivati svoje ponašanje kao i svoje postupke, a također bi trebao i propitivati vlastiti govor, govor koji nudi djeci te govorno-jezične i književno-umjetničke sadržaje kojima djecu okružuje, njihovu primjerenost te adekvatnost okruženja za slušanje i primanje takvih sadržaja.“ (Velički, 2009; str. 84).

Pričanje priča, razgledavanje slikovnica i lutkarske dramatizacije samo su neke od aktivnosti koje odgojitelj organizira kako bi uspostavio verbalnu komunikaciju s djetetom (Petrović-Sočo, 1997.). Uz razgovor, priče i slikovnice, odgojitelj usvajanje jezika i razvoj govora kod djece može potaknuti i raznim jezičnim igrama. Autorice Peti-Stantić i Velički (2008) jezičnu igru određuje kao prostor u kojem se odrasli i djeca oslobađaju u vlastitom jeziku i u njemu uživaju svladavajući pravila i stječući sposobnost pristupiti u skladu s njima ili ih kršiti.

Zaključno, odgojitelj ima značajnu ulogu u usvajanju jezika i govora kod djece. Odgojitelj je svjestan toga da je svako dijete različito i treba znati pristupiti svakom djetetu na poseban način i imati na umu da je on djeci uzor.

5. ISTRAŽIVANJE

Istraživanje je trebalo biti provedeno u dječjem vrtiću, ali zbog pandemije bolesti COVID-19, provedeno je putem upitnika za odgojitelje. U nastavku će biti prikazani cilj, problemi, hipoteze, opis uzroka i opis instrumenta istraživanja, te rezultati istraživanja.

5.1. Cilj, problemi i hipoteze istraživanja

Cilj istraživanja bio je ispitati na koji način odgojitelji u dječjem vrtiću potiču razvoj govora i bogaćenje rječnika kod djece vrtićke i predškolske dobi.

Temeljni ciljevi istraživanja su:

1. Ispitati na koji način se odgojitelji bave usvajanjem jezika kod djece.
2. Ispitati koliko često u radu s djecom odgojitelji pričaju priče, čitaju slikovnice, igraju jezične igre i koriste brojalice i brzalice.
3. Ispitati koliko odgojitelji razgovaraju s djecom i vide li kod djece napredak u govoru i širenje rječnika.
4. Ispitati koje aktivnosti odgojitelji koriste za razvoj govora i bogaćenje rječnika kod djece vrtićke i predškolske dobi.

U skladu s ciljevima istraživanja postavljene su sljedeće hipoteze:

1. Pretpostavlja se da se odgojitelji na razne načine bave usvajanjem jezika kod djece. Primjerice, čitanjem slikovnica, pričanjem priča, brojalicama, pjesmicama, prepričavanjem događaja, opisivanjem predmeta i kroz jezične igre.
2. Pretpostavlja se da odgojitelji tjedno provode mnoštvo aktivnosti kojima se potiče razvoj govora. Neke o tih aktivnosti su usvajanje brojalica, brzalice, pjesmica, igara s pjevanjem, jeičnih igara, kao i čitanje i pričanje priča.
3. Pretpostavlja se da odgojitelji u radu s djecom često koriste jezične igre, brzalice, brojalice, pričaju priče i čitaju slikovnice.
4. Pretpostavlja se da odgojitelji puno razgovaraju s djecom i pritom primjećuju njihov napredak u govoru i širenje rječnika. To se najbolje primjećuje u svakodnevnoj komunikaciji

odgojitelja s djetetom, ali i promatranjem komunikacije među djecom, kroz aktivnosti i slobodnu igru.

5.2. Opis uzorka

Ispitanici su bili odgojitelji/ce djece rane i predškolske dobi. Istraživanje je provedeno od 22. travnja do 6. svibnja 2020. godine na uzorku od 74 odgojitelja/ica djece rane i predškolske dobi.

5.3. Tehnika prikupljanja podataka i opis instrumenta

Istraživanje je trebalo biti provedeno u dječjim vrtićima, ali zbog pandemije bolesti COVID-19 i nemogućnosti odlaska u dječje vrtiće, odlučila sam provesti anketu za odgojitelje online. Tehnika prikupljanja podataka bila je anonimna internetska anketa koja je poslana na 20-ak osobnih email adresa i na nekoliko facebook grupa koje okupljaju odgojitelje, te joj je pristupilo 74 ispitanika.

Anketa „Različiti pristupi bogaćenju rječnika kod djece vrtićke i predškolske dobi“ (prilog 1.) je obuhvaćala petnaest pitanja. Ispitanici su na pitanja imali mogućnost višestrukog odgovora, odgovora na brojčanoj ljestvici, a tri su pitanja zahtijevala opisni odgovor.

5.4. Rezultati

Rezultati istraživanja i analiza dobivenih rezultata ankete na temu „Različiti pristupi bogaćenju rječnika kod djece vrtićke i predškolske dobi“ bit će predstavljeni u ovom dijelu rada. Anketu od petnaest pitanja ispunila su 74 odgojitelja djece rane i predškolske dobi u periodu od 22. travnja do 6. svibnja 2020. godine.

Prva četiri pitanja su informativna i nemaju neku značajnu kvantitativnu vrijednost u istraživanju. Na prvo pitanje „Napišite tri pridjeva koja Vas najbolje opisuju na Vašemu poslu“ dobiveno je 222 pridjeva. Najviše ispitanika, njih 24, opisalo se pridjevom kreativan, dok je njih 20 navelo da su na poslu veseli. 17 ispitanika na svom poslu su odgovorni, a njih 10 izjasnilo se kao strpljivi. 5 ili više ispitanika opisuju se kao: dosljedan, aktivan, empatičan, smiren, topao, marljiv, uporan, vedar i organiziran. Pridjevi koje je navelo dvoje, troje ili

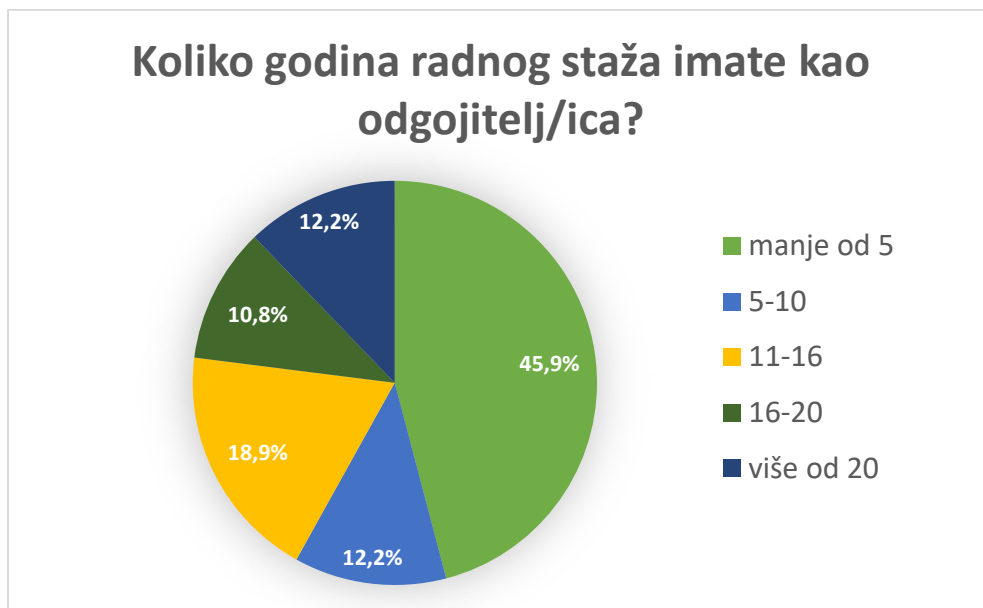
četvero ispitanika su: ambiciozan, brz, glasan, kolegijalan, kompetentan, komunikativan, motiviran, nasmijan, otvoren, pažljiv, pozitivan, pravedan, proaktivan, radoznao, raspjevan, razigran, spontan, strog, susretljiv, vrijedan i zabavan. Neki su pridjevi navedeni samo jednom, a to su: angažiran, brižan, dinamičan, discipliniran, društven, efikasan, energičan, entuzijastičan, fleksibilan, humorističan, iskren, ispunjen, jasan, jednostavan, ljubazan, mudar, neorganiziran, neumoran, nježan, optimističan, opušten, osjećajan, pedantan, pouzdan, predan, pričljiv, profesionalan, promišljen, racionalan, radišan, savjestan, snalažljiv, sposoban, spretn, stručan, šaljiv, tolerantan, učinkovit, uredan, uzbuđen i zainteresiran (svi se ovi pridjevi odnose i na ženski rod).

Drugim sam pitanjem „Koji je Vaš najviši završeni stupanj obrazovanja?“ saznala da je najviše ispitanika završilo preddiplomski studij, njih 32. 21 ispitanik ima završen dvogodišnji studij, 15 ispitanika diplomski studij, dok 6 ispitanika ima završenu srednju školu. Nitko od ispitanika nema završen doktorski studij (Slika 1.) .

Slika 1. Raspodjela ispitanika s obzirom na stupanj obrazovanja

„Koliko godina radnog staža imate kao odgojitelj/ica?“ bilo je treće pitanje u upitniku. Najviše ispitanika, njih 34, ima manje od 5 godina radnog staža, a 9 ispitanika bavi se ovim poslom između 5 i 10 godina. Od 11 do 15 godina radnog staža ima 14 ispitanika, između 16 i 20 godina radnog staža ima 8 odgojitelja, a njih 9 su odgojitelji više od 20 godina. (Slika 2.)

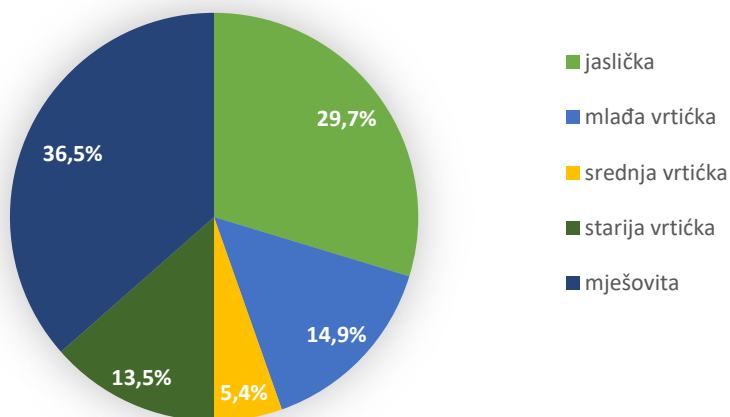

Slika 2. Udio odgojitelja s obzirom na godine radnog staža

Ova distribucija vjerojatno nije u skladu sa stvarnim udjelom odgojitelja prema godinama staža, već su anketi imali pristup odgojitelji koji se koriste društvenim mrežama i skloniji su online istraživanjima, a to je najmlađa generacija odgojitelja.

Od ukupno 74 odgojitelja koji su ispunili upitnik, na pitanje „U kojoj dobnoj skupini radite u dječjem vrtiću?“ najviše ih je odgovorilo da rade u mješovitoj skupini, njih čak 27. Najmanje ispitanih radi u srednjoj vrtićkoj skupini, samo 4 odgojitelja. 22 osobe izjasnile su se da rade u jasličkoj skupini, 11 u mlađoj i 10 u starijoj vrtićkoj skupini (Slika 3.).

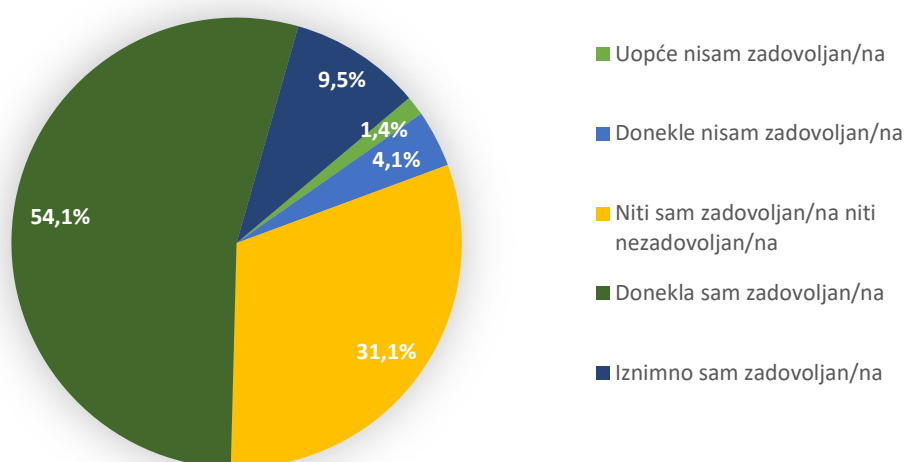
U kojoj dobnoj skupini radite u dječjem vrtiću?

Slika 3. Raspodjela s obzirom na dobnu skupinu u kojoj odgojitelji rade

Na pitanje „Koliko ste zadovoljni govornim razvojem Vaše skupine?“ većina ispitanika odgovorila je da je donekle zadovoljna, njih 40. 23 ispitanika na to su pitanje dali odgovor da su niti zadovoljni niti nezadovoljni, dok je 7 ispitanika iznimno zadovoljno govornim razvojem djece u svojoj skupini. 3 osobe donekle nisu zadovoljne, a samo 1 osoba uopće nije zadovoljna razvojem govora u svojoj skupini (Slika 4.).

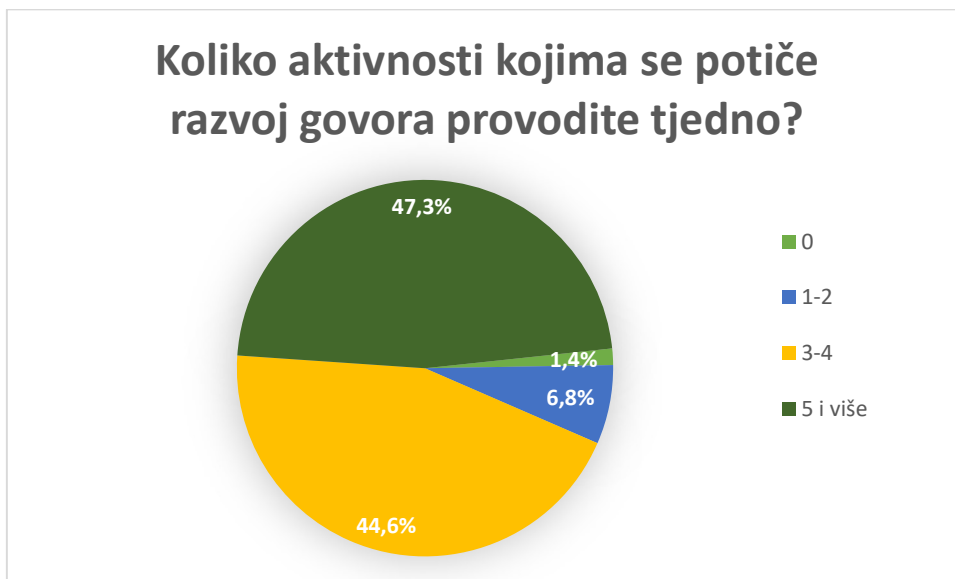
Koliko ste zadovoljni govornim razvojem Vaše skupine?

Slika 4. Udio zadovoljstva govornim razvojem skupine

Šesto pitanje „Na koji način se bavite usvajanjem jezika kod djece? Opišite!“ tražilo je odgovor od jedne do nekoliko rečenica. Analizom dobivenih odgovora može se zaključiti da se odgojitelji usvajanjem jezika kod djece bave kroz razne aktivnosti, ali pojedine se mogu izdvojiti s obzirom na učestalost ponavljanja istih odgovora. Najviše ispitanika dalo je odgovor da djeca u njihovim skupinama jezik usvajaju pričanjem priča, čitanjem slikovnica, usvajanjem i pjevanjem pjesmica, raznim brojalicama te jezičnim igrama. Odgovori koji su se također često ponavljali su usvajanje jezika razgovorom, prepričavanjem priča i događaja, opisivanjem predmeta i pojava, imenovanjem stvari te raznim dramskim aktivnostima kao što su igrokazi i predstave. Tek nekolicina ispitanika navela je da u radu s djecom koriste brzalice, recitacije, slikopriče, zagonetke, rimu, malešnice te glazbene aktivnosti poput igara s pjevanjem.

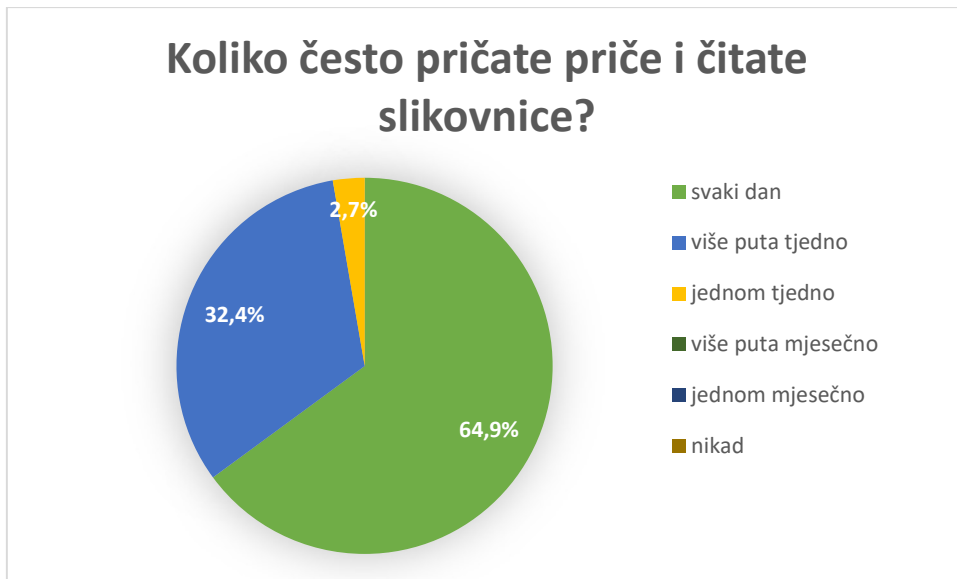
Sljedeće pitanje glasilo je „Koliko aktivnosti kojima se potiče razvoj govora provodite tjedno?“. 35 ispitanika tjedno provodi 5 ili više aktivnosti za razvoj govora, a njih 33 tjedno provodi 3 do 4 aktivnosti, dok 2 do 3 aktivnosti tjedno provodi 5 odgojitelja. Samo jedan ispitanik uopće ne provodi aktivnosti za razvoj govora u svojoj skupini (Slika 5.).

Slika 5. Rapodjela s obzirom na udio aktivnosti za razvoj govora na tjednoj bazi

Pričanje priča i čitanje slikovnica pridonosi razvoju dječjeg govora i širenju njihovog rječnika pa me zanimalo pričaju li i čitaju li odgojitelji djeci priče i slikovnice dovoljno često. Osmim pitanjem, „Koliko često pričate priče i čitate slikovnice?“, vidjelo se da čak 48 ispitanih odgojitelja svaki dan priča priče ili čita slikovnice djeci u svojoj skupini. 24 ispitanika to radi

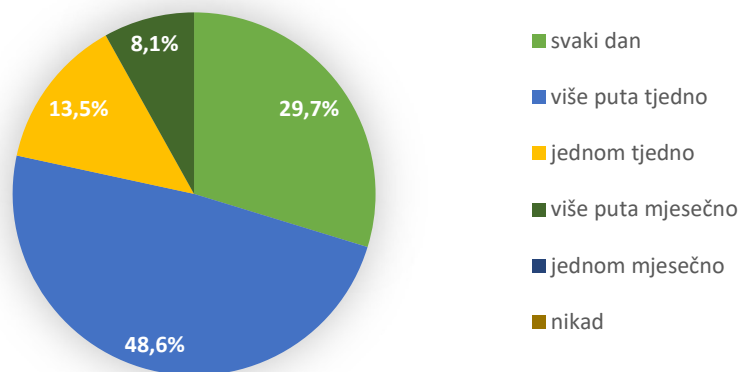
više puta tjedno, a 2 ispitanika izabrali su odgovor „jednom tjedno“. Pohvalno je da nema onih koji slikovnice i priče čitaju ili pričaju jednom mjesečno i više puta mjesečno, kao ni onih koji to ne rade nikad (Slika 6.).

Slika 6. Učestalost pričanja priča i čitanja slikovnica

„Koliko često u radu s djecom igrate jezične igre i koristite brojalice i brzalice?“ bilo je pitanje na koje je 36 odgojitelja odgovorilo da to radi više puta tjedno, dok ih svaki dan to radi 22. Jednom tjedno jezične igre, brojalice i brzalice koristi 10 ispitanika, a njih 6 to radi više puta mjesečno. Nema onih koji jezične igre, brojalice i brzalice ne provode nikad, kao ni onih koji ih provode jednom mjesečno (Slika 7.).

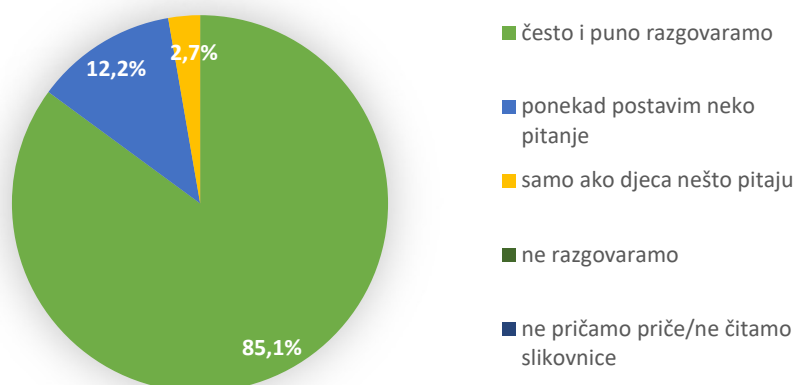
Koliko često u radu s djecom igrate jezične igre i koristite brojalice i brzalice?

Slika 7. Učestalost igranja jezičnih igara i korištenja brojalica i brzalice u radu

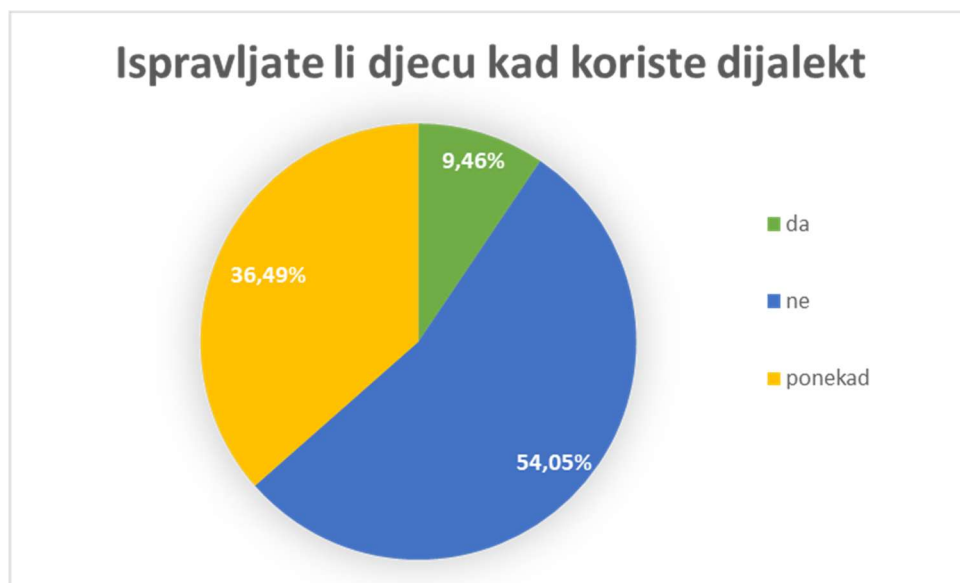
Pitanje „Razgovarate li s djecom nakon ispričane priče/ pročitane slikovnice?“ dalo je zadovoljavajuće rezultate. Nitko od ispitanika nije odgovorilo da ne razgovaraju uopće, niti da ne pričaju priče ili čitaju slikovnice, dok je samo njih 2 odgovorilo da s djecom nakon priče i slikovnice razgovaraju samo ako djeca nešto pitaju. 9 odgojitelja nakon aktivnosti ponekad postave neko pitanje, a velika većina, njih 63, s djecom razgovaraju često i puno (Slika 8.).

Razgovarate li s djecom nakon ispričane priče/pročitane slikovnice?

Slika 8. Učestalost razgovora nakon priče ili slikovnice

Jedanaesto pitanje sastoji se od dva potpitanja: „Ispravljate li djecu kad koriste dijalekt?“ i „Ispravljate li djecu kad nepravilno izgovaraju riječi?“. 7 ispitanika ispravlja djecu kad koriste dijalekt, njih 40 to ne radi, a 27 odgojitelja to radi ponekad (Slika 9).

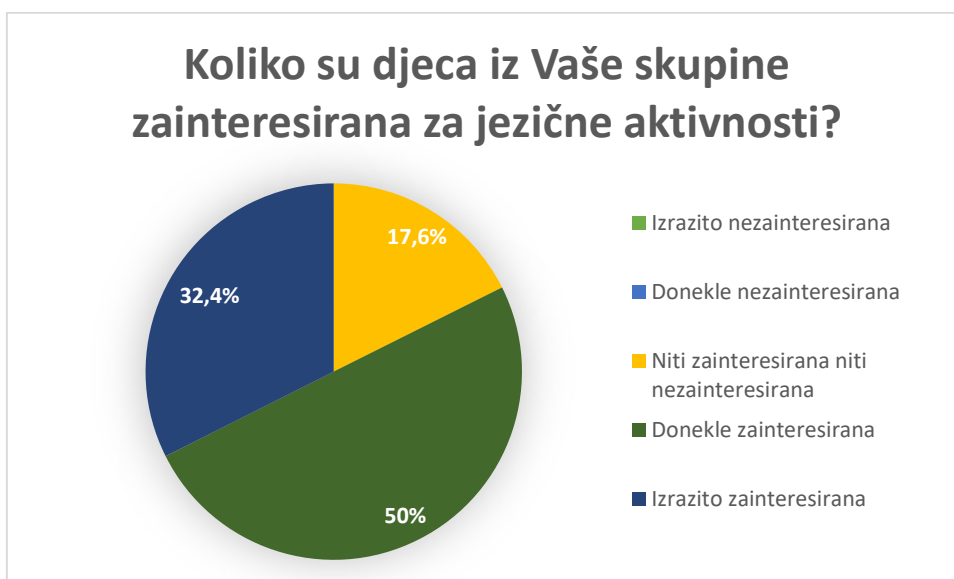
Slika 9. Učestalost ispravljanja djece kad koriste dijalekt

Autorica Rade (2003) navodi da rani dječji govor treba poticati, ali ne ispravljati, barem do djetetovog 4. rođendana. Također tvrdi da ispravljanje ne daje dobre rezultate, već donosi djetetu puno više štete nego koristi, te da je važno da odrasli budu dobar govorni model djeci. Kada djeca u njihovoj skupini nepravilno izgovaraju riječi, od ukupno 74 ispitanika, 30 ih djecu ispravlja, 21 ne ispravlja a, njih 23 to čine ponekad (Slika 10.).

Slika 10. Učestalost ispravljanja djece kad nepravilno izgovaraju riječi

Kroz pitanje „Koliko su djeca iz Vaše skupine zainteresirana za jezične aktivnosti?“ saznalo se da u skupinama naših ispitanika nema djece koja su nezainteresirana za jezične aktivnosti. Polovica odgojitelja, njih 37 odgovorilo je da su djeca u njihovim skupinama donekle zainteresirana, 24 je dalo odgovor da su djeca izrazito zainteresirana, a 13 ispitanika tvrdi da su djeca u njihovim skupinama niti zainteresirana niti nezainteresirana za jezične aktivnosti (Slika 11.).

Slika 11. Udio djece zainteresirane za jezične aktivnosti

Sljedeće pitanje bilo je „Vidite li napredak u govoru i širenje rječnika djece u Vašoj skupini? Ako da, u kojoj mjeri?“, a na njega je većina odgojitelja, njih 60, odgovorilo da napredak vidi kod većine djece. Kod svih u svojoj skupini napredak vidi 5 odgojitelja, kod manjine 8 odgojitelja, dok samo 1 ispitanik odgojitelj napredak vidi kod rijetkih u svojoj odgojnoj skupini. Nema onih koji su na ovo pitanje odgovorili da napretka nema (Slika 12.).

Slika 12. Raspodjela s obzirom na napredak govora i širenje rječnika kod djece u skupini

Pitanjem „Koliko volite svoj posao na skali od 1 do 5?“ saznalo se da nema onih koji uopće ne vole svoj posao, kao ni onih koji ga tek donekle vole. Tri osobe izjasnile su se da svoj posao niti vole niti ne vole, 10 odgojitelja svoj posao donekle voli, a 60 odgojitelja svoj posao jako voli (Slika 13.).

Slika 13. Raspodjela s obzirom na ljubav prema svom poslu

Na zadnje pitanje „Opišite nekoliko aktivnosti koje često u svojoj skupini koristite za razvoj govora i bogaćenje rječnika djece vrtičke i predškolske dobi!“ ispitanici su najčešće navodili i opisivali čitanje slikovnica, pričanje priča, prepričavanje raznih događaja i priča, brojalice, pjesmice, slikopriče, zagonetke, razgovor o svakodnevnim stvarima ili pročitanim slikovnicama i jezične igre. Od jezičnih igara najčešće se spominju sljedeće igre: „Leti, leti“, „Na slovo, na slovo“, „Desno-lijevo, kretanje životinja“, „Slušaj i otkrij neobično“, „Zašto?“, „Pričam ti priču“ i „Pokvareni telefon“.

Neki od odgovora odgojitelja su:

„Čitanje i pričanje priča, zagonetke, pričanje naopakih priča (npr. Žutokapica - potičem ih da oni smisle kako bi ta priča išla), nastavi priču, čemu služe predmeti i čemu bi još mogli poslužiti (npr. vilica služi za jesti, ali za što bi nam još mogla poslužiti - za kopati zemlju, za počesljati se...)“

„Brojalice - s djecom sjednem na tepih u sobi dnevnog boravka i skupa polako brojimo brojalice te pokazujemo pokrete, ponavljamo po više puta istu. Slikovnice - tijekom pričanja priče postavljam pitanja što vide na slici i skupa imenujemo što se nalazi na slici, ali prije toga pričekam hoće li neko dijete samo znati reći. Ili jednostavno koristimo slikovnice samo sa

slikama i imenujemo što vidimo. Pjesmice - skupa pjevamo pjesmice za koje djeca iskazuju interes, ja započnem, a kada se djeca uključe postupno se stišavam i slušam njih.“

„Često imenujemo i opisujemo predmete i okolinu, igramo igre opisivanja, pogađanja. Učimo riječi i pjevamo pjesmice, potičemo jedni druge na razgovor o provedenom danu. Pričamo i čitamo priče, razgovaramo o pročitanoj...“

6. RASPRAVA I ZAKLJUČAK

Dobiveni su rezultati u skladu s očekivanjima. Potvrđuje se pretpostavka da se odgojitelji na razne načine bave usvajanjem jezika kod djece. Vidljivo je da najveći broj ispitanika potiče razvoj govora i jezika pričanjem priča, čitanjem slikovnica, pjesmicama i brojalicama te jezičnim igrama. Ispitanici s djecom na tjednoj bazi provode više o tri, odnosno pet aktivnosti kojima se potiče razvoj govora. Trećom se hipotezom očekivalo da odgojitelji u radu s djecom često koriste jezične igre, brojalice, brzalice, pričaju priče i čitaju slikovnice. Rezultati istraživanja pokazuju da većina ispitanika priča i slikovnice priča i čita svaki dan, dok jezične igre, brojalice i brzalice koriste više puta tjedno. Također se pokazalo da više od 80% ispitanika s djecom nakon ispričane priče ili pročitane slikovnice s djecom razgovara često i puno, a isto toliko odgojitelja napredak u govoru i širenje rječnika vidi kod većine djece u svojoj skupini.

Zaključno, istraživanje potvrđuje da odgojitelji u dječjim vrtićima, te njihovo čitanje i pričanje s djecom imaju veliku ulogu u govorno-jezičnom razvoju djece. Da bi se govor kvalitetno razvio, a jezik usvojio potrebno je u radu s djecom provoditi pregršt aktivnosti koje to potiču, imajući na umu da samo te aktivnosti u vrtiću nisu dovoljne jer djeca tijekom cijelog dana upijaju i pamte te oponašaju naše govorno ponašanje. Kao odgojitelji i roditelji, a najvažnije od svega govorni uzori naše djece, imamo značajnu ulogu u cjelokupnom, a tako i govorno-jezičnom razvoju djece, pa je potrebno pažljivo birati riječi kojima se izražavamo i obraćamo kako djeci, tako i svima ostalima u prisustvu djece. Završavajući, ali ne i najmanje bitno, ljubav, razumijevanje, podrška i sigurnost osigurati će kvalitetan i sretan razvoj djece, ali i puno više od tog.

LITERATURA:

- Aladrović Slovaček, K. (2019). *Od usvajanja do učenja hrvatskoga jezika*. Zagreb: Alfa
- Andrešić, D., Benc Štuka, N., Gugo Crevar, N., Ivanković, I., Mance, V., Mesec, I., Tambić, M. (2010). *Kako dijete govori?*. Zagreb: Planet Zoe
- Apel, K. i Masterson, J. J. (2004). *Jezik i govor od rođenja do šeste godine*. Zagreb: Ostvarenje.
- Civardi, A., Dunbar, J., Petty, K., Somerville, I. (2015). *Čarobne svjetiljke: priče koje čitate svojem djetetu kako bi potaknuli mir, povjerenje i kreativnost*. Zagreb: Planetopija.
- Miljak, A. (1987). *Uloga komunikacije u razvoju govora djece predškolske dobi*. Zagreb: Školske novine
- Pavličević-Franić, D. (2005). *Komunikacijom do gramatike*. Zagreb: Alfa d.d.
- Peti-Stantić, A. i Velički, V. (2008). *Jezične igre za velike i male*. Zagreb: Alfa d.d.
- Petrović-Sočo, B. (1997). *Dijete, odgajatelj i slikovnica*. Zagreb: Alinea
- Prebeg-Vilke, M. (1991). *Vaše dijete i jezik – materinski, drugi, strani*. Zagreb: Školska knjiga.
- Rade, R. (2003). *Poticanje ranog govorno-jezičnog razvoja*. Zagreb: FoMa.
- Stančić, V., Ljubešić, M. (1994). *Jezik, govor, spoznaja*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Starc, B., Čudina Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B. Letica, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
- Šego, J. (2009). Utjecaj okoline na govorno-komunikacijsku kompetenciju djece; jezične igre kao poticaj dječjem govornom razvoju. *Govor*, XXVI (2009), 2, 119-149.
- Velički, V. (2009). Poticanje govora u kontekstu zadovoljenja dječjih potreba u suvremenom dječjem vrtiću. *Metodika 18* Vol. 10, br. 1, 2009, str. 80-91.
- Vrsaljko, S., Paleka, P. (2018). Pregled ranoga govorno-jezičnoga razvoja. *Magistra Iadertina*, Vol. 13 No. 1, 2018.

PRILOG:

UPITNIK - RAZVOJ RJEČNIKA I GOVORA

Poštovani/a,

pozivam Vas da sudjelujete u istraživanju koje se provodi u svrhu završnog rada na Učiteljskom fakultetu (studij ranog i predškolskog obrazovanja i odgoja).

Sudjelovanje u istraživanju je dobrovoljno i anonimno, a rezultati će se koristiti isključivo u istraživačke svrhe izrade završnog rada.

Upitnik je namijenjen odgojiteljima. Molim Vas da izdvojite nekoliko minuta i ispunite upitnik.

Unaprijed hvala na uloženom trudu i vremenu.

Sara Surić, studentica 3. godine preddiplomskog studija

RPOOa * **Required**

1. Napišite tri pridjeva koja Vas najbolje opisuju na Vašemu poslu: *

2. Koji je Vaš najviši završeni stupanj obrazovanja? *

- srednja škola
- dvogodišnji studij
- preddiplomski studij
- diplomski studij
- doktorski studij

3. Koliko godina radnog staža imate kao odgojitelj/ica? *

- manje od 5
- 5-10
- 11-15
- 16-20
- više od 20

4. U kojoj dobnoj skupini radite u dječjem vrtiću? *

- jaslčka
- mlađa vrtićka
- srednja vrtićka
- starija vrtićka
- mješovita

5. Koliko ste zadovoljni govornim razvojem vaše skupine? *

	1	2	3	4	5	
Uopće nisam zadovoljan/na	☐	☐	☐	☐	☐	Iznimno sam zadovoljan/na

6. Na koji način se bavite usvajanjem jezika kod djece? Opišite! *

7. Koliko aktivnosti kojima se potiče razvoj govora provodite tjedno? *

- 0
- 1-2
- 3-4
- 5 i više

8. Koliko često pričate priče i čitate slikovnice? *

- svaki dan
- više puta tjedno
- jednom tjedno
- više puta mjesečno
- jednom mjesečno
- nikad

9. Koliko često u radu s djecom igrate jezične igre i koristite brojalice i brzalice? *

- svaki dan
- više puta tjedno
- jednom tjedno
- više puta mjesečno
- jednom mjesečno
- nikad

10. Razgovarate li s djecom nakon ispričane priče / pročitane slikovnice? *

- često i puno razgovaramo
- ponekad postavim neko pitanje
- samo ako djeca nešto pitaju
- ne razgovaramo
- ne pričamo priče/ne čitamo slikovnice

11. Ispravljate li djecu kad: *

	da	ne	ponekad
koriste dijalekt	☐	☐	☐
nepravilno izgovaraju riječi	☐	☐	☐

12. Koliko su djeca iz Vaše skupine zainteresirana za jezične aktivnosti? *

	1	2	3	4	5	
izrazito nezainteresirana	☐	☐	☐	☐	☐	izrazito zainteresirana

13. Vidite li napredak u govoru i širenje rječnika djece u Vašoj skupini? Ako da, u kojoj mjeri? *

- kod svih
- kod većine
- kod manjine
- kod rijetkih
- nema napretka

14. Koliko volite svoj posao na skali od 1 do 5?

	1	2	3	4	5	
uopće ne volim	☐	☐	☐	☐	☐	jako volim

15. Opišite nekoliko aktivnosti koje često u svojoj skupini koristite za razvoj govora i bogaćenje rječnika djece vrtićke i predškolske dobi!

This content is neither created nor endorsed by Google.

Google Forms

Izjava o izvornosti završnog rada

Izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat mogega rada, te da se u njegovoj izradi nisam koristila drugim izvorima osim onima koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)